

Goespraak van Dirk Beerends, Voorzitter van het Amsterdamsch Comité, tot het Hoofdbestuur, de Bestuurderen van de 9 Districten en de 900 Dames en Heeren, Collectrices en Collectanten van het Amsterdamsch Comité tot hulp van de nagelaten betrekkingen in Transvaal en Oranje-Vrijstaat, gehouden in het Concertgebouw op den 23sten Januari 1900.

L. S.

Het is mij een aangename plicht, openlijk mijn dank te betuigen aan al mijne Medebestuurders in de negen Districten, — evenzoo aan de leden van het Hoofdbestuur van het Amsterdamsch Comité tot Hulp van de nagelaten betrekkingen in Transvaal en Oranje-Vrijstaat, voor hun ijverige medewerking.

Mocht ik mij aan tekortkomingen hebben schuldig gemaakt, men verschoone dit gebrekkige wegens den goeden wil, die mij bezielde, om naar de maat mijner zeer geringe krachten met lust en ijver mede te werken, om iets goeds tot stand te brengen en de ellende van de wreed geteisterde bewoners der Zuid-Afrikaansche Republieken te helpen verzachten.

Amsterdam heeft in de collectedagen duidelijk getoond, wat samenwerking vermag, en dat slechts door inwendige eendracht, kracht naar buiten kan worden ontwikkeld. Ik vertrouw, dat die kracht zich niet minder sterk zal openbaren, wanneer binnen enkele weken veler bijstand zal worden ingeroepen ten behoeve van stadgenooten, die ten gevolge van den oorlog een bang en kommervol leven leiden.

Ik meen dat onze stad, welke zich zoo weldadig jegens de vereenigde Republieken in Zuid-Afrika betoonde, met niet minder glans het licht harer weldadigheid in eigene veste zal doen schitteren, als in de eerste dagen van Maart een collecte ten behoeve van 15,000 personen, met inbegrip van vrouwen en kinderen, mag worden gehouden, temeer daar — vóór het spook der werkloosheid den diamantbewerker tegengrijpsde — de penningmeester van de N. Z. A. V.

van die goedgeefsche diamantbewerkers f 654 ontving voor de Transvalers en Vrijstaters. *)

Zou het niet van harteloosheid getuigen indien wij doof bleven voor hun hongerkreet?

Gelukkig dat elke moraal, elke godsdienst het voorzien in den nood van hungerigen als eene categorische imperativus, als een gebod der zedewet, voorschrijft en dit geeft mij voornamelijk moed, dat honderden mij hunne adreskaarten als anderszins zullen zenden (Prinsengracht 1089), ten blijke, dat zij opnieuw genegen zijn, ook voor stadgenooten hunne beste krachten te willen geven.

In de collectedagen hebben honderde dames en heeren een heerlijk voorbeeld gegeven van opofferende menschenmin jegens stamverwante volken; zuivere menschenmin zal ook weër de drijfveer zijn, dat wij binnenkort, maar nú voor stadgenooten, over een phalanx van collectrices en collectanten kunnen beschikken, die met dubbele energie willen medewerken om de ellende van stadgenooten te lenigen.

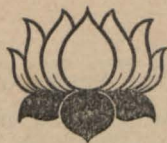
Moge deze eenvoudige, ietwat aangevuldetoespraak, waar zij bescheidenlijk wordt aangeboden, eene vriendelijke ontvangst vinden en een weinige bijdragen tot verhooging van de geestdrift voor de heilige zaak van vrijheid en recht en tevens ons doen beseffen, dat wij Chamberlains zelfzuchtig geknoei, zonneklaar aangetoond door de Indépendance Belge', niet ten laste mogen leggen aan het Engelsche volk met zijne nobele tendenzen. Alleen bekrompen chauvinisme kan de oogen sluiten voor de weldaden, door Engeland aan de menschheid bewezen.

DIRK BEERENDS.

Voorzitter van het Hoofdbestuur van het Amst. Comité voor de nagelaten betrekkingen in Transvaal en Oranje-Vrijstaat.

---

*) Als wij bedenken dat de diamantbewerkers deze som aan den Heer Lohman hebben afgedragen, dat o. m. de fabriek van den Heer De Vries, Folke Simonstraat, f 72.—, die van de heeren Lukas & Mantel f 36.—, de fabriek van den Heer Van Been, waar $\pm$ 15 personen werkzaam zijn, f 23.— hebben bijeengebracht; dan blijkt ook hieruit zonneklaar, dat de diamantbewerkers hart hebben voor onze stamverwante broeders.

TOESPRAAK

tot het Hoofdbestuur, de Bestuurderen van de 9 Districten
en de 900 Dames en Heeren, Collectrices en Collectanten
van het Amsterdamsch Comité tot hulp van de nagelaten
betrekkingen in Transvaal en Oranje-Vrijstaat in het
Concertgebouw op den 23sten Januari 1900.

Dames en Heeren!

Van innige dankbaarheid doortinteld, roep ik U, Medestrijders
voor vrijheid en recht, een hartelijk welkom toe. Ja, hartelijk,
omdat gij allen met zooveel hartelijkheid Uwe menschlievende taak
hebt aanvaard en vervuld.

Men beschuldigt ons, bewoners van het land der kikvorschen,
wel eens van lauweheid, onverschilligheid en onaandoenlijkheid.

Indien men echter Uw veerkrachtigen gang, Uw vlug trip,
trap drie hoog had opgemerkt, Uw onvermoeiden ijver, Uw enthousiasme,
Uwe heerlijke geestdrift, dan waren deze nurksen, die den
Nederlander vischbloedigheit verwijten, tot de overtuiging gekomen,
dat die aantijging geheel en al onverdiend is en dat phlegma ons
geheel vreemd was. Nog eens, Gij hebt U voortreffelijk gekweten
van Uwe taak.

't Is moeilijk eene vergelijking te maken tusschen de offer-
vaardigheid van het éene district en die van het andere.

Ongetwijfeld heeft degene, die in woningen is geweest vaak drie, vier hoog, waar men zich nauwelijks bedruipen kan, waar de schamele kost, het karig levensonderhoud met moeite wordt verdiend, zijn of haar bus met koperen muntstukken met meer bezwaren verkregen dan zij, die in de gegoede wijken zilver en goud ontvingen.

Evenals de hoeveelheid van den honig, door de bij verzameld, afhangt van de bloemen, met veel of weinig honignapjes voorzien, zoo was de inhoud van elke bus afhankelijk van de min of meer gegoede wijken, waar men collecteerde. Intusschen kunnen wij met de hand op het hart verklaren: In onze geheele kolonie was geen enkele hommelmanneling aanwezig.

Gij hebt Uwe edele taak, aangevangen met de geestdrift der menschenliefde, voleindigd op de meest loffelijke wijze, zonder andere belooning te erlangen dan de goedkeuring van Uw geweten.

De liefde dient en zoekt zich zelve niet.

Onwillekeurig oppert de firma Nurks & Co. de vraag: Van waar die geestdrift aan onze koele Westerstranden?

Zie, de brommeijers en nurksen begrepen niet, dat Ge door Uwe daad eenige droppels balsem wildet gieten in de schrijnende wonden van hen, die hulpeloos achterblijven nadat hunne mannen en zonen te velde zijn getrokken, om voor de onafhankelijkheid des lands hun leven te wagen; zij gevoelden niet, dat in den boezem van duizende gezinnen wanhopige droefheid heerscht en onverslijtbare rouw over hen, die hun wreed werden ontnomen, noch ook, dat aan die gezinnen, nù zonder verzorgers, schaarschheid, ja gebrek aan leeftocht te wachten staat.

Al hebt Ge het niet luide gezegd, de grondtoon van Uw optreden was medelijden en erbarming.

Gij hebt in Uw geest een tafereel naar het leven ontworpen. Gij zaagt in Uwe verbeelding eene moeder, vol angst en weemoed, hare oogen gericht ver van huis, naar het bloedig oorlogsveld, waar hij was, dien zij bemint, zooals slechts eene vrouw kan beminnen, — waar hij was, van wien zij zich met snikken en tranen heeft losgescheurd, toen hij ten strijde toog voor zijn Vaderland.

Terwijl de kleuters zorgeloos lachen en stoeien, nu eens klauteren op moeders schoot, dan weér elkaar aan de haren of aan hun hagelwitte schortjes trekken — o beelden van onschuld en rein-

heid — volgt ze met een van angst kloppend hart de lijst der gesneuvelden. Zij zegt niets meer — ze hoort niets meer, haar trillend, ja bijna starbrekend oog, haar wanhopige blik verraaft den slag, die haar treft. Haar hoofd, reeds weken peinzensmoê, zinkt op heur saâmgevouwen handen, droppelen zweet parelen op haar voorhoofd. Haar gebroken hart zal straks ineenkrimpen van pijn; hoe zal het haar door de ziel snijden als de argelooze weesjes nog eens en nog eens. . . . en maar altijd door . . . . naar vader zullen vragen

O! nietwaar? Ge hadt deernis met die vrouw en met die vaderlooze kleinen! En al kunt Gij niet verhinderen, dat de gestalte der weduw door het wicht van 't leed vroegtijdig gebogen zal worden, toch wildet Ge een *oase* brengen in de woestenijs van haar rampzalig leven, nietwaar?

Al hebt Ge het niet luide gezegd, de grondtoon van Uw optreden was medelijden en erbarming.

Dat was een goede daad van U; die daad gaf getuigenis, dat het hart voor iets hoogers kan kloppen dan voor benepen, eigenbatig genot. Uw daad was een daad van louter altruïsme. Zie! de arme weduwe weet, dat geen lauwer het graf van haar man zal versieren als loon voor zijn leeuwenmoed; de misdeelde en ontferde kleinen zullen, als hun rouwkleed is verkleurd en versleten, nimmer de plek vinden, waar hun vader zijn leven liet . . . . doch een traan der dankbaarheid zal hun oog ontwellen, als het bewustzijn bij hen wakker wordt, dat de edelsten en besten der beschaafde wereld, en niet het minst wij Nederlanders, aan de zijde van hun vaders stonden.

En als dan later de historiebladen nog eens worden opgeslagen, waarin met gouden letteren de geschiedenis van Oud-Hollandsche heldendeugd staat gegrift, dan verrijst daarnaast het beeld eener andere deugd van den Nederlander: Liefdadigheid!

Nog eens, Gij allen hebt een heerlijk voorbeeld gegeven, waaraan onze koel-berekenende Maatschappij, onze egoïstische samenleving, o zoo groote behoefte heeft, het voorbeeld van opofferende menschenmin, het voorbeeld van zich zelve te geven en zijne beste krachten in te spannen voor een edel doel.

* * *

Die onbedwingbare en spontane uiting Uwer geestdrift vond weerklank bij de Amsterdamsche burgerij, en deze gevoelde behoefte om hare sympathie in daden om te zetten.

Amsterdam is altijd in het voorste gelid als er plannen worden ontworpen, die een algemeen philanthropisch karakter dragen. Reeds was door de financiëel-machtigen der Hoofdstad ruim 170.000 gulden bijeengebracht ten behoeve van de Republieken in Zuid-Afrika. Niettemin hebben vooral de middenklasse en de kring der arbeiders door onze collecte met klinkende bewijzen getoond, hoeveel sympathie zij bezaten voor de dappere Heldenschaar. In Molière's „l'Avare" komt de bekende vrek Harpagon voor. Zijn in Frankrijk dus Harpagon, ook ons land levert vrekke naturen op, maar, de uitkomst bewees het, tijdens de collectedagen waren in Amsterdam geen Harpagonen te bekennen. Ja, de uitkomst overtrof verre onze verwachting; te meer daar vóór onze collecte, onder Transvaalsche vlag, meer dan éene liefdadigheidsvereeniging haar eigen kas stijfde door onder de leus „Collecte voor Transvaal en Oranje-Vrijstaat" een gedeelte van de ontvangsten voor de noodlijdenden in Transvaal af te staan. Men achtte het onnoodig om het gedeelte te noemen, dat voor die ongelukkigen was bestemd.

Als wij voorts wijzen op het feit, dat in District V (Buurt Y Y) en in District IX (tusschen de Hugo de Grootkade en Jacob Catskade) met succès voor het door ons beoogde doel reeds was ge-collecteerd door buurtcommissiën, dan mogen wij niet anders getuigen, dan dat het Amsterdamsch publiek, altijd gedrongen door menschenliefde als een beroep wordt gedaan op zijn weldadigheidszin, zich bijzonder kranig heeft gehouden.

Een eeresalut aan de Amsterdamsche burgerij, die goedgeefsheid paarde aan een gulhartige ontvangst onzer collectanten! De burgerij stelde vertrouwen in ons. Hare buitengemeene courtoisie en vrijgevigheid werd door ons, naar ik meen ook door U allen, op hoogen prijs gesteld. Indien wij iedere hartelijke en loyale bejegening in elk district konden boekstaven, zou een bevoegde hand een hoogst belangrijk werk kunnen schrijven, waarvan de titel kon luiden:

„Fragmenten uit het liefdadig Amsterdam.“

Is zij in vroegere dagen wel eens *Eleutheropolis* of „Stad der

Vrijheid* genaamd, zij toonde thans weder hare innige sympathie voor de Zuid-Afrikaansche vrijheidshelden.

Ook in deze schoone zaak bleef de hoofdstad aan de spits!

* * *

Een woord van hartgrondigen dank aan mijne Medebestuurders, voor het mij geschonken vertrouwen. Zonder hunnen bijstand hadden wij niet zulk een krachtige en beleidvolle regeling van zaken verkregen.

Een woord van hulde zij verder gewijd aan de Heeren Veltman en de Booy, die het initiatief tot onze humanitaire beweging hebben genomen. Hun goede gedachte kweekte goede voornemens en leidde tot goede daden. In het bijzonder zij een woord van dank gericht tot de heeren Veltman en Schogt, die dezen avond hebben voorbereid, en tot den wakkeren Secretaris, die altijd onze goede bedoeling steunde als er iets werd voorgesteld, dat bevorderlijk kon wezen aan het welslagen der collecte.

Indien er iets te vermelden valt, dat mijne taak heeft vergemakkelijkt, dan is het de ijver van de heeren Bellaart, Veltman en Schogt, die mij met hunne weldoordachte raadgevingen trouw ter zijde stonden.

Ongetwijfeld heeft vooral het krachtig optreden der Commissieleden in elk district *den grootsten invloed* gehad op het bedrag der ontvangen gelden. In enkele districten hebben de tweede functionarissen, de 2e Secretarissen en de 2e Penningmeesters, zoomede de adviseerende leden en de Eere-Voorzitter van District IV, een groot deel van den veelomvattenden arbeid verricht. Een bijzonder woord van hulde aan de heeren Hovy c. s., District II, die zich, nadat het oude bestuur zich wegens principiële bezwaren had teruggetrokken, op mijn verzoek aanstonds bereid verklaarden hunne moeitevolle taak te aanvaarden. Er is in District II dan ook met voorbeeldeloozen ijver gewerkt.

De ziel van District II — ik spreek hier namens den Secretaris van dit District — was de heer Hovy.

* * *

Ook aan onze Adhaerenten brengen wij onzen oprechten dank. Van den aanvang af begrepen wij, dat de indruk naar buiten gunstiger zou zijn, als wij *en* mannen ter goeder naam en faam bekend *en* mannen van positie, die een sterken invloed op de openbare meening uitoefenen, aan ons Bestuur verbonden.

Wij zouden aan onzen plicht te kort doen, indien wij niet onzen dank betuigden aan de Commissarissen van politie voor hunne welwillendheid en voor de niet genoeg te waardeeren hulp bij het verzegelen en ontzegelen der bussen.

Den Hoofd-Commissaris heb ik reeds namens U allen bedankt voor de vlugge afwikkeling in zake de regeling van de 9 Kiesdistricten en de 6 Commissariaten. ZEdgestr. is in onze stad the right men on the right place.

Met leedwezen vernamen wij, dat onze Burgemeester, die zoo veel deugdelijke eigenschappen bezit van hen, voor wie wij onze beste krachten geven, verhinderd is hier tegenwoordig te zijn.

Zooals bekend is, hebben slechts zeer weinig onkosten de ontvangsten gedrukt, dank zij de firma's Mars, Kotting, Pander, Faddegon & Co., drukkerij „Elsevier”, de Amsterdamsche Omnibus-Maatschappij, Blikman & Sartorius, J. H. de Bussy, de Directie van het American-Hôtel, Krasnapolsky, de Kroon, Parkzicht en Eensgezindheid.

Wij betuigen aan deze Heeren en aan genoemde Firma's onze erkentelijkheid voor zooveel vrijgevigheid.

* * *

De pers mogen wij evenmin vergeten. Dat wij zooveel ongeveer teekenen van instemming ondervonden, hebben wij te danken aan hare welwillende en toewijdende medewerking. Hare hartelijke eenstemmigheid om onze collecte te steunen was één der hoofdoorzaken van ons slagen.

Eenige aanhalingen uit enkele dagbladen mogen hier hare plaats vinden:

„Tegenover al die werkzaamheid van zooveelen, die niet geringe „persoonlijke opoffering in deze koude dagen, heeft de Burgerij niets

„anders te doen dan geven; maar men zij practisch, en daarom
 „verzuime men één ding vooral niet: wie overdag van huis is, legge
 „zijne gift gereed, opdat de huisgenooten die onmiddellijk overreiken.
 „Niet laten terugkomen, want men kan niet terugkomen!”

* * *

„Het organiseeren van deze algemeene collecte is een heel werk
 „geweest en ook het gaan langs alle huizen, het overal aanbellen
 „of aanroepen is voor de dames en heeren, die zich er voor hebben
 „aangeboden, geen geringe corvée. Men zal dus door het storten
 „van zijn gift een goed werk kunnen doen, maar tevens een daad
 „van beleefdheid en welwillendheid kunnen verrichten door die gave
 „vooraf beschikbaar te houden.”

* * *

„Wij vertrouwen dat de burgerij, waardeerende de vele beslomme-
 „ringen van het Comité, dat de inzameling organiseerde, en de
 „opoffering der dames en heeren, die zich voor het schoone doel
 „beschikbaar stelden, de koorden der beurs wijd zal openen.

* * *

Wij meenden de taak der reporters te moeten vergemakkelijken
 door aan de redacties der dagbladen slechts de besluiten der ver-
 gadering te zenden. (Voor het vaststellen van één besluit hadden
 wij soms twee vergaderingen noodig.) Toen de heeren verslag-
 gevers de eerste maal onze vergadering bijwoonden, vonden
 wij dan ook terecht in de dagbladen een beknopt berichtje van
 8 tot 10 regels. Een min of meer uitvoerig verslag, doorweven
 met onverkwikkelijke discussiën, niet van publiek belang, zou voor-
 zeker de goede zaak afbreuk hebben gedaan. Wij meenden, dankbaar
 voor den van U ondervonden steun, U niet herhaaldelijk te moeten
 uitnoodigen en gelooven U geen ondiens te hebben bewezen door
 zelf een kort resumé van het verhandelde aan Uwe redacties te
 zenden. Men mag niet moedwillig de journalistiek lastig vallen.
 Onwillekeurig wordt dit maar al te veel gedaan.

CARNEGIE BIBLIJEN

U.S.

Voor al ook de ernstige bewering der Bladen, dat aan onze collecte de voorkeur moest worden gegeven boven andere collecten, welke voor hetzelfde doel geschieden zonder dat de burgerij weet, of dit door bevoegde personen plaats heeft, werd door ons zeer op prijs gesteld. Een woord van dank zij dan ook gewijd aan den Secretaris van District VII, den heer Muller Thuret en aan den heer Schabeek, een der Redacteuren van het Handelsblad, voor hunne vingerwijzing.

Door al de Bladen — behalve het Nederlandsch Dagblad — aan de redactie was wellicht de datum der te houden collecte ontscoten — werd onze collecte warm aanbevolen. Met dat blijde feit voor oogen, meen ik gerechtigd te zijn namens U allen aan de Amsterdamsche pers, dien pionnier van volksverlichting en volksbeschaving, een woord van lof toe te brengen voor haar hoog gewaardeerden steun in zake onze geldinzameling voor de Zuid-Afrikaansche Republieken.

Slechts één enkele dissonant liet zich hooren. Welk pijper heeft aan aller oor behaagd! De heer Tak, redacteur van De Kroniek, doopte zijne pen al te diep in de gal, toen hij, wellicht misnoegd over het door hem genoemde „jaren slapend en nu plotseeling tot zoo helsch lawaai ontwakend gevoel van verwantschap,” o. m. het volgende schreef:

„Tegen deze collecte moet ik waarschuwen. Er is geen enkele „reden om te vermoeden, dat de Transvaal en de Vrijstaat, bij „winnen of verliezen, niet behoorlijk voor de betrekkingen der „gevallenen zullen kunnen zorgen. Wij hebben niet met arme landen „te doen. Blijkt ooit hulp wenschelijk, goed, dan kunnen wij zien „wat onze plicht en ons gevoel ons dicteeren. Maar nu wij staan „voor de reële nooden, die de winter hier brengen gaat, voor een „nood zelfs, die door den oorlog hier in Amsterdam wordt veroorzaakt „en, naar te vreezen is, zeer groot zal worden, nu is het ongeoorloofd „hier de geefkracht en den geeflust uit te putten voor toekomstige „nooden, die waarschijnlijk alleen bestaan in de verhitte verbeelding „van min-bevoegde commissies.

„Laten wij dus deze Transvaalcollecte vrij laten voorbijgaan tot de „behoefte is gebleken. Als sympathie-bewijs is de gift niet noodig

„het gevoel der Hollanders is duidelijk genoeg gebleken, de krant „staat er vol van.

„Wij hebben in de onderscheiding van onze verplichtingen na „te gaan welke ons de naaste zijn.

„En in onze gansche verhouding tegenover de belangrijke gebeurtenissen in Zuid-Afrika moet de losgebroken hartelijkheid het „verstandig overleg niet verslinden.”

Onze phalanx van collectrices en collectanten, die onvermoeid den plicht der hulpvaardige menschlievendheid volbrachten, verdient geenszins die onhartelijke woorden van den heer Tak. Al heeft het vervullen van een vrijwillig op zich genomen plicht geen bekroning noodig — een weinigje zelfvoldoening over het behaald succès is de eenige belooning — op zoo afkeurenden toon over onzen arbeid te spreken, geeft mijns erachtens geen pas. De heer Tak, heeft echter weinig succès gehad van *zijne* waarschuwing. Het is gebleken, dat het gevoel van sympathie zich nog niet in voldoende mate in daden had omgezet en dat in deze kwestie de minbevoegdheid en onberadenheid van den heer Tak zich duidelijk openbaren door een advies te geven, dat — voorwaar een scherpzinnig denker als Tak kon dit a priori weten — toch niet zou worden opgevolgd. Ook bedenke men, dat in het gegeven geval geen *strijd* van verplichtingen bestaat. Betoont Amsterdam zich weldadig jegens de dappere broeders in Zuid-Afrika, het zal met niet minder glans het licht zijner weldadigheid in zijn eigen veste doen schitteren als het straks voor de Diamantbewerkers tot leniging hunner ellende geroepen wordt. Wij gevoelen veel voor het *Charity begins at home*, d. i. vrij vertaald: Weldadigheid begint met de verzorging der naaste omgeving. Reeds den 28 December meldde het Comité der werklooze Diamantbewerkers, dat in Amsterdam, vrouwen en kinderen meêgeteld, 15.000 personen honger leden. Dat aantal is sedert dien tijd weêr toegenomen. Als wij nu uit beginsel de Transvalers en Vrijstaters steunen, zouden wij dan niet in ergerlijke mate inconsekwent zijn, zou het niet van harteloosheid getuigen, indien wij doof bleven voor den hongerkreet in eigen veste?

Neen! en nogmaals neen! Gij zult te kampen hebben met meer moeilijkheden, maar des te eervoller zal ook uwe taak zijn. Reeds hebben eenige Districten mij hunne medewerking toegezegd voor eene

collecte voor de hulpbehoevenden, die door de gevolgen van den oorlog een kommervol leven lijden. ¹⁾

De heer Tak vergeet, dat er veel gegeven is als protest tegen de schandelijke houding der Engelsche diplomaten, als protest tegen de verachtelijke wijze, waarop de strijd is aangebonden door slaven van den gouddorst.

Het zou een groote ongerijmdheid zijn, als wij het begaafde, schrandere Engelsche volk met zijne milde wetgeving in zijn geheel wilden veroordeelen, omdat eenige geldwolven er tijdelijk het gezag in handen hebben. *Gladstone* — in deze dagen gevoelen wij dieper dan ooit, dat *hij* the Great old Man was — geeselde meermalen de uitbuiters-politiek. Hij was de geestdriftvolle bestrijder van den zelfzuchtigen landhonger der Engelschen. Hij was het, die in 1881 de Transvaal aan de wettige eigenaren teruggaf, in weerwil van de tegenstribbeling der Kaapsche Regeering, die de nederlaag bij Majuba niet kon vergeten.

Had Gladstone, die met eerlijke bedoelingen al zijne krachten wijdde aan het geluk en de welvaart van zijn Vaderland, nog geleefd, dan had het trotsche Albion, dat altijd stoft op zijn wereldheerschappij, zich niet op *glad stones*, d. i. glibberige steenen, begeven, die leiden tot een doolhof van ellende. Wie zal den Briten het kluwen van Ariadne brengen? Het is a posteriori in hooge mate te betreuren, dat na den val van Beaconsfield de laaghartige Joseph Chamberlain onder Gladstone als hoofd van een departement zitting kreeg in het Kabinet. Het ware te wenschen geweest, dat hij nooit zijn egoïstische koloniale politiek had kunnen toepassen.

Als Engeland's aloude glorie taant, zal dit te wijten zijn aan dien vriend van Cecil Rhodes, aan Jameson en Millner.

Chamberlain, die demon in het Engelsche Ministerie, is eenige weken geleden tot doctor honoris causa benoemd en nog wel in de rechtsgeleerdheid. Nu, in de uitlegkunde der wet, als het de ver-

---

¹⁾ In overeenstemming met mijn mandaat van de Commissie van ondersteuning der werklooze Diamantbewerkers zal ik ook in andere plaatsen Comité's vormen, die niet alleen bijdragen verzoeken voor werklooze Diamantbewerkers, maar ook voor personen in Amsterdam, welker verzorgers op het oogenblik uit Transvaal geen geld meer kunnen zenden.

dediging van eigen belangen betreft, is hij een meester. Mr. S. van Houten heeft zich reeds, vóór Joe tot dr. Joe was verheven, kloek verzet tegen Chamberlains dubbelzinnige interpretatie van de Conventie van '84. Nu kan de listige diplomaat met eenig gezag van het strafwetboek gebruik maken om eventueële invallen van Jameson en consorten te onttrekken aan de rechtmatige straf.

Chamberlains boezemvriend Cecil John Rhodes lijdt aan groothedswaanzin.

Rhodes beheerscht de geheele diamantmarkt als oprichter van de Beers Company, een reusachtig lichaam, dat alle diamantmaatschappijen in zich vereenigt.

Maar Rhodes' machtsdelirium dreef hem ook om al de goudmijnen in eigendom te verwerven. Evenals bij een kwakenden kikvorsch achter den bek twee groote blazen zich vertoonen, zoo wilde Cecil al kwakende de wereld doen zien, dat hij de oppergebieder was op twee aanzienlijke wereldmarkten. Jammer dat hij niet gedwongen is, om evenals de groene waterkikvorsch zich op bepaalde tijden in het slijk te verbergen; ja, voor de menschheid zou het een zegen zijn als Rhodes nimmer weer kwakende te voorschijn kwam. Om zijn dorst naar goud te bevredigen werd, zooals men weet, de Chartered Company opgericht. Niet alleen de diamant-, doch ook de goudopbrengst wenscht de onverzadelijke Cecil in zijn hol te slepen.

Helaas, der Maatschappij ging het niet naar den vleesche! Noch in Mashonaland, noch bij de Matabelen, waar de nietsontziende Rhodes een vreeselijk bloedbad aanrichtte, werd in de mijnen een noemenswaardig bedrag aan goud gevonden.

De Directie der Goud-Maatschappij, met een maatschappelijk kapitaal van 24 millioen gulden opgericht, moest door hoog-opgeschroefde en aanlokkelijke financiëele prospecti opnieuw 84 millioen gulden in handen hebben om de Maatschappij van een wissen ondergang te redden.

De toeleg om de 84 millioen te plaatsen gelukte, maar de exploitatie der Chartered Company slaagde minder, want in plaats van de beloofde winst kwam men in de laatste jaren meer dan 8 millioen gulden tekort.

Het was nu onmogelijk om meer aandeelen te plaatsen. Oorlog moest dus gezocht en ondernomen worden met landen, waar rijke goudmijnen waren te vinden.

Naar de goudstad Johannesburg in de Transvaal was nu het oog der goudhongerigen gericht.

Kunstmatige grieven werden gekweekt en opgeworpen. Het stemrecht was het voornaamste voorwendsel.

Ieder, die met onbenevelde zinnen den aard der omstandigheden en den loop der gebeurtenissen aandachtig gadeslaat, kan op zijn vingers uitrekenen, dat het noch Chamberlain, noch Rhodes, noch Jameson eigenlijk iets kon schelen, of de uitlanders na 5 dan wel na 7 jaar kiesrecht zouden krijgen. Transvaal moest worden ingepalmd om den faillieten boedel van de Chartered Company te redden. De marionet Jameson onderging, toen zijn verraderlijke aanval mislukte, lijdelijk eenige maanden gevangenisstraf om zijn beide patroons Chamberlain en Rhodes te verontschuldigen. Dr. Jameson geleeke op een spin en wel op een soort, door natuurkundigen spring-spin genoemd, die hare prooi behoedzaam nadert, om ze eindelijk met een sprong te bemachtigen. De Doctor, nijdig als een spin, omdat zijn inval, waardoor hij het internationaal recht een kaakslag toebracht, mislukte, had niet gedacht, dat de beoogde prooi zoo verbazend handig was. Hij dacht misschien met de Boertjes te handelen als zijn vriend Rhodes met de Portugeezen. Deze laatsten werden door de Chartered Company in den hoek gezet en, zij het ook onder protest, netjes uitgekleeed. Braakensiek teekende in die dagen, schrijft Netscher in de „Hollandsche Revue”, voor het Weekblad een plaat, waarop John Bull te zien was, die het ongelukkige kleine Portugeesje tot op het hemd had uitgeschud en hem toen, bij wijze van vertroosting, de Orde van den Kouseband om één van de bloote beentjes bond. Wat is die John Bull toch vrijgevig in het uitreiken van kousebandjes, als hij eerst de kousen van iemand heeft uitgetrokken! Voeg bij het drietal: Chamberlain, Cecil Rhodes en dr. Jameson, mannen die nooit het *noblesse oblige* in hun vaan hebben gevoerd, den hoogen commissaris der Koningin te Kaapstad, den verlakbroer van het edele triumviraat, hun aller vriend Millner, in de wandeling genoemd „de telegramvervalscher”, dan heeft men een dubbelspan, waar elke visscher

zonder acte, dus elke misdadige strooper, meê uit visschen kan gaan.

Hun gemeenschappelijk doel was Oom Paul uit den zadel te lichten en wellicht een geestverwant, nog nobeler dan zij zelve, op het kussen te zetten. Neef Joe was er niet op bedacht, dat Oom Paul zadelvast was. Wij hopen dat de rollen spoedig verwisseld zullen worden, zoodat Oom Paul neef Joe voor zijn schandelijke verkrachting van het volkenrecht doet boeten.

In de 16e eeuw leefde in Engeland ook een Cecil, staatssecretaris van koningin Elizabeth. Hij behartigde in waarheid de belangen zijner Koningin. Hij was niet in staat geweest, als zijn naamgenoot in de 19e eeuw, om zijne Koningin te misleiden door te beweren, dat er van oorlog zoo goed als geen sprake was, zoodat de tocht naar Pretoria slechts een groote wandeling zou zijn. Heeft men de Koningin geen valstrik gespannen door de bewering, dat men Transvaal enkel met eene indrukwekkende krijgsbedreiging kon onderwerpen? Stond de Cecil der 16e eeuw moreel niet oneindig hooger dan de geldduivel Cecil der 19e eeuw? Hij met zijn trawanten wisten toch, dat het geen gemakkelijke taak zou zijn om de Boeren achter hun kopjes een kopje kleiner te maken.

Wij betreuren het diep, dat Englands eerbiedwaardige Vorstin, die omstreeks 63 jaren het machtig en roemrijk Albion op hoogst loffelijke wijze heeft bestuurd, zich op haar georderden leeftijd door zelfzuchtige raadslieden der Kroon heeft laten overhalen om hare toestemming tot een onrechtvaardigen oorlog te geven.

Op *den datum*, toen wij met een geestdrift, welke het hart verwarmde, al wees Fahrenheit ook 14° onder het vriespuut, met onze bussen rondgingen om hulp en troost te bereiden voor de verdrukte en verongelijkte bewoners der Zuid-Afrikaansche Republieken, op dien datum herdacht voorzeker Koningin Victoria de verjaring van het overlijden van haar innig beminden Gemaal.

Dit vorstelijk echtpaar, gaf een heerlijk voorbeeld van waarachtig huwelijksgeluk. De fijngevoelige en hoogbegaafde Koningin-Weduwe bleef ontroostbaar, zoodat zij zich jaren lang buiten staat gevoelde aan de openbare aangelegenheden deel te nemen.

Zij kwam eerst tot kalmte, nadat zij haar zieleleven had uit-

gestort in een levensbeschrijving van haar aangebeden Albert.

Vervulde haar dat verlies met onheelbaren rouw, hoe kunnen wij ons dan voorstellen, wat er omgaat in het hart dier Vrouwe, nu duizenden van Englands zonen in schandelijke nederlagen den dood vinden?

Hoe kan zij als Koningin van het machtige Britannië *) het einde van eene voor dit Rijk zoo roemrijke eeuw bezoedelen met eenen onrechtvaardigen en moorddadigen oorlog tegen twee kleine vrijheidlievende staten? Hoe kan zij gedoogen — zij die zelve den weduwsliuier draagt —, dat rustige bewoners dier bloeiende landen met het kille staal worden doorstoken en hunne huisgezinnen in rouw worden gedompeld?

Bijkans overal op het vasteland van Europa heeft men deze vragen geopperd. Velen hebben haar gedrag afgekeurd en het zelfs gewaagd de handelwijze der grijze Vorstin met weerzinwekkende en onaesthetische spotprenten aan de kaak te stellen. Wij houden er niet van het eerbiedwaardige wegens feilen door het slijk te halen, wanneer de bron dier feilen elders gelegen is. Immers er zijn verschoonende omstandigheden. De Koningin heeft vertrouwen gesteld in de Ministers en dezen hebben daarvan misbruik gemaakt door met arglistige baatzucht en schoonschijnende voorspiegelingen haar tot een gewetenloozen strijd tegen de Transvaal en den Vrijstaat aan te sporen.

Engeland, dat aan de hand der historie op nobele, rechtvaardige vaderlandlievende staatslieden kan wijzen — wij wijzen slechts op den vrijzinnigen *Gladstone* en op den leider der Torypartij, den onbaatzuchtigen *Peel* —, wordt thans bestuurd door mannen, die „macht boven recht” tot leus hebben gekozen. Engeland, dat in zijn volkslied den schepter zwaait over den Oceaan, verliest daardoor de achting der volken en ziet zijne grootheid bezwijken door zijn in overmoed gepleegd onrecht. Verschrikkelijk zijn hiervan de gevolgen.

De oorlogsberichten melden ons, dat bij de Britsche huurlin-

---

*) Waarom nog altijd Britten in plaats van Briten. Men schrijft toch ook niet Brittannië? De eilanden *Albion* (Engeland en Schotland en *Hibernia* (Ierland) werden te zamen *Britannia* genoemd, naar de bewoners *Brython* geheeten. De bewoners droegen ook den naam van *Britanni* of *Britones*, maar nooit *Brittania* of *Brittones*. Waarom dan wel Britten en geen Briten?

gen — althans bij velen van hen — „la bête humaine” de overhand heeft. Het is een feit, dat één der wagens van het Roode Kruis met zeventig kogels was doorboord. Naar verplegers en geneesheeren werd 's nachts geslagen en geschoten onder den kreet *Damn the Red Cross*, en de lanciers snuffelden in de duisternis op het oorlogsveld om gewonden met hunne pieken te doorsteken. „Hun boezem zwelt van vreugd, wanneer hij krimpt van pijn. Geen dier kent zulk genot”, kunnen wij met Potgieter uitroepen.

In één der Fransch-Engelsche oorlogen, toen een *Fransch* cavallerie-officier op het punt stond den *Engelschen* bevelhebber aan te vallen, zag hij, dat deze slechts één arm had, waarmede hij de teugels van zijn paard vasthield. Hierop saluëerde de ridderlijke Franschman hem met zijn sabel en reed voorbij. Wat de Briten ook den Franschen ten laste mogen leggen, de Bulldog-natuur der Engelsche lanciers is hun een gruwel.

Zij verstaan gelukkig nog het *noblesse oblige*, ook door voorouders der hedendaagsche Briten in toepassing gebracht.

Ziedaar den „homo sapiens”, den wijzen mensch der 20e eeuw. Staat het meest volmaakte schepsel niet ver beneden den lammergier, die zwakkeren alleen doodt tot zelfbehoud? Slechts de gluiperige hyaena, die niet zonder noodzakelijkheid alles wat kloek en sterk is aanvalt, maar zich liefst met het zwakke, liefst met het halfdoode verzadigt, heeft zijn gelijke gevonden in den Britschen lancier. Is der Briten daad geen Wandalisme?

Keizer Justinianus zond zijn veldheer Belisarius naar hetzelfde Afrika waar thans de ongelijke strijd wordt gestreden. Hij wist de Wandalen, het meest roofgierig volk der oudheid, geheel ten onder te brengen en veroverde Carthago.

Moge Krügers vechtgeneraal Joubert, ondersteund door Cronjé, Schalk Burger en anderen, de *Engelsche* Wandalen eveneens ten onder brengen en *Cape Town* veroveren, dat dan voor goed *Kaapstad* zal heeten. Dan zal Oom Paul zonder lijfwacht zich van zijn huis naar het Gouvernementsgebouw kunnen begeven, zonder beducht te zijn voor sluipmoordenaars, die wellicht worden betaald uit de kas der *Beers Company*; in geen geval uit die der *Chartered Company*, want niemand wil de nalatenschap der Goud-Maatschappij onder benefice van inventaris aanvaarden.

Als wij bedenken, hoe duizenden en duizenden brave huisvaders hun leven in de waagschaal moeten stellen om den gouddorst van enkele snoodaards te bevredigen, en tevens hoe de Engelsche pers, behalve twee groote bladen en enkele kleinere periodieken, dagelijks de massa vergiftigt door het goed recht der Engelschen te verdedigen, dan moge volgens prof. Treub in algemeenen zin een vooruitgang in moreele beschaving waarneembaar zijn, het valt tevens niet te ontkennen, dat de bekende bevorderaars van het onrecht op Engelschen bodem zich minder humaan gedragen dan de ruwste Kaffer. De daden der Kaffers zijn alleen minder geraffineerd. De Engelschen, die tijdens het Dreyfus-procès in eene meeting in Hydepark op de wetsverkrachting der Franschen wezen, kunnen nu hunne Regeering wijzen op gemis aan rechtsgevoel en menschenmin. Staat een ploertig-materiële politiek, die niets ontziet — zelfs niet het leven van duizenden kostwinners —, niet oneindig lager, dan de wetsverkrachting der Franschen?

* * *

't Is moeilijk om een oorzaak te vinden voor het driest en zelfzuchtig optreden van Chamberlain en zijn aanhang.

Terwijl wij tegenwoordig voor het meerendeel volgelingen zijn van *Leibnitz*, den bekenden wijsgeer, die de grootst mogelijke som van menschelijk geluk en de algemeene welvaart van allen als het ethisch ideaal voorstelde, vindt de wijdvertakte school van den Engelschen materialist *Hobbes*, die leeraarde, dat het ideaal bestaat in het geluk van enkele individuën ten koste van alle overigen, zeer veel aanhangers. Het staatkundig despotisme der roofzieke gieren, in de gedaante van Rhodes en confraters, levert het bewijs, dat de giftplant der egoïstische moraal nog welig groeit.

* * *

Laten wij echter rechtvaardig zijn.

Alleen bekrompen chauvinisme kan de oogen sluiten voor de weldaden, door Engeland aan de menschheid bewezen. Chamberlains geknoei, zonneklaar aangetoond door de „*Indépendance Belge*”, mogen wij niet ten laste leggen aan het Engelsche volk, dat zich onderscheidt door zijne nobele gezindheden.

Engeland, het land waar duizenden zich-zelfen geven om hongerigen te spijzen, waar duizenden uit het weelderig Westeinde naar het armoedig Oosteinde optrekken om dáar in vunzige krotten het verheven menschelijke in den mensch te zoeken en aan te kweeken.

Engeland, waar men het eerst op het voetspoor van Arnold Toynbee aan het werk toog, om de uiteen geweken deelen der samenleving, de vijandige elementen der tot broederschap bestemde menschheid tot verzoening en onderlinge waardeering te brengen.

Engeland, waar de dorst naar kennis en kunst, naar wetenschap en verlichting van minder bevoorrechten door universiteitsuitbreiding (University-extension) kan worden bevredigd.

Engeland, waar de groote Barnett en zijne volgelingen in Whitechapel door daden bewezen, hoe lief zij de armen hebben.

Engeland, waar de nobele scheepsbouwer Charles Booth, de auteur van „Labour and Life of the People,“ tienduizende geestverwanten bezit.

Engeland, waar de krachtige Trade-Unions en Friendly Societies bewijzen, welke heerlijke vruchten solidariteitsgevoel kan afwerpen.

Engeland, waar men het eerst het monsterachtige van het sweating-stelsel aan de kaak stelde, waar het eerst een maximale arbeidsdag met een minimum loon bij rijksaanbestedingen werd ingevoerd; Engeland waar the Charity Organisation Society werd opgericht, een liefdadigheidsinstelling, welke een model werd voor andere philanthropische instellingen, óók voor ons Liefdadigheid naar Vermogen.

Engeland, waar men levendig beseft, dat er een proletariaat zal blijven bestaan, waaraan alle moeite om het uit het'slijk op te heffen te vergeefs zal zijn, zoolang er nog ellendige krotten en vunzige holen als woningen voor menschen gevonden worden! Engeland met zijn Miss Octavia Hill en haar school.

Engeland, waar men gelukkig niet alleen ontaarde lanciers, maar ook nog sympathieke Miss Nigtingale's aantreft.

Engeland, het land bij uitnemendheid om kiemen van de edelste eigenschappen tot ontwikkeling te brengen, is tijdelijk door den onverzadelijken goudorst van enkele regeerders met eene noodlottige blindheid geslagen.

Alleen uit heb- en eerzucht zendt het machtigste rijk der wereld zijn geheele legermacht uit, zegt dr. van Schevichaven ongeveer, om een paar Boeren-Republieken ten onder te brengen, die hare vrijheid en hare bezittingen wenschen te behouden, terwijl wij het met verontwaardiging moeten aanschouwen, dat geen enkele Regeering van eenig machtig land den moed heeft, zich te verzetten tegen zulk een bedrijf, ja, dat de Regeering van de Vereenigde Staten van Amerika, welk rijk is opgebouwd op de puinhoopen van Engelsche aanmatiging, aan datzelfde Engeland nog kort geleden de vriendenhand toestak! Dat de Engelsche bloedhond niet een schuchter konijntje, zooals hij veronderstelde, maar een egel met zeer scherpe stekels tegenover zich gevonden heeft, verandert niet het minst aan het feit, dat ons de vraag op de lippen legt, of dan alle edelmoedigheid, alle rechtsgevoel, alle zedelijkheid uit de wereld verdwenen zijn? Gelukkig staat een ander feit daartegenover, n.l. dit, dat, terwijl de meeste Regeeringen zich meer of minder solidair verklaren met de Regeering van Engeland, alle volken dreigend hun stem verheffen en protesteeren tegen de roofzucht van Englands Regeering. Maar terwijl dit laatste moed en troost schenkt, bewijst het tevens, hoe weinig overeenstemming er nog bestaat tusschen de Rijksbesturen en de volken.

Het is onze innige overtuiging, dat onze Regeering niet anders kan handelen dan zij doet. Hoe gaarne ze wellicht ook voor de Boeren zou willen optreden, ze is verplicht haar neutraal standpunt te handhaven.

* * *

Mannen als Chamberlain lijden wellicht aan Engelsche melancholie, spleen genoemd. Dit spleen is een gevolg van weelderigen overvloed en toomelooze hebzucht. Zulke miltzuchtige naturen zijn in den regel erg bevooroordeeld. Het *volk*, dat „the struggle for life” heeft te voeren, kent geen verslappende weelde; het heeft dus geheele andere begrippen omtrent de vraagstukken van den dag. Alleen bij het onverbasterd, niet aan het spleen lijdende volk in Transvaal en Oranje-Vrijstaat — en gelukkig ook bij ons — is overeenkomst te vinden in denken, gevoelen, willen en handelen tusschen Volk en Regeerders, omdat beider levenswijze en de daar-

uit voortvloeiende levensopvatting weinig van elkander verschillen.

Dit versterkt de krachten der regeering, geeft besliste waarde, geeft intensie aan al haar doen en laten.

Daarom zijn wij ook vol goeden moed, en hoopvol wachten wij den uitslag af.

Die hoop op eene gewenschte uitkomst vindt haar steunpunt in het geloof der Boeren. De hoop leunt op een anker, maar dat anker heeft een onwrikbaren ankergrond noodig. Die ankergrond is bij den Boer zijn onwankelbaar geloof. Die hoop geeft moed in lijden en gevaar. Dat vertrouwen deed hem Majuba bestormen, deed den inval van Jameson mislukken, maakt hem vaardig om den machtigsten vijand te trotseeren. Wij vragen, van welke godsdienstige gezindte gij wezen moogt, wij vragen van U, ook van de tegenstanders zijner richting, eerbied voor zijn krachtig en bergenverzettend geloof.

De geschiedschrijvers van den laatsten tijd voorspelden eenige jaren geleden het drama, dat nu in Zuid-Afrika wordt afgespeeld.

Rustig ligt de Leeuw van Rustenburg, den klauw op de vlag der onafhankelijkheid. Maar bij het naderen van het gevaar schudt hij zijn manen en richt hij zich op.

Wee hem, die de vlag der Transvaalsche onafhankelijkheid durft aanraken. Strijden zal hij, die Leeuw, zich verdedigend tot den laatsten droppel bloed, en mocht hij zieltogend en overwonnen neêrvallen, dan zal het zijn, gewikkeld in de vierkleur, die dan het doodskleed zal uitmaken van Stephanus Johannes Paulus Krüger.

Er zal nog heel wat water door de Tugela en de Vaal moeten stroomen vóór de kloeke Heldenschaar zieltogend en overwonnen zal zijn neêrgeveld. Wij hopen, dat zulk eene verguizing van het heilig recht onmogelijk zal blijken, maar. . . . nog worden er legioenen gevormd in Engeland, Voor-Indië, Canada en Australië om de Boeren te vernietigen.

Wie kan voorspellen wat het einde van dezen oorlog zal zijn?

De telegrammen laten ons in het duister. Zij worden door de censuur pasklaar gemaakt.

Evenals de tandarts onjuiste gevolgtrekkingen zou maken, indien hij op de aanwijzing van den patiënt afging, die vaak op meer dan één plaats pijn gevoelt, zoo zouden wij ook een onjuisten

indruk van den waren toestand verkrijgen, indien wij afgingen op de driemaal overgehaalde draadberichten.

Edoch vreest niet! David versloeg Goliath, het kleine Finland verzet zich met moed tegen een geweldige overmacht, Leonidas versloeg bij Thermopylae met 300 dapperen tot driemaal toe 10,000 krijgers der keurbende van Xerxes. Onze geschiedenis kan er genoeg voorbeelden van aanwijzen, dat een oppermachtig rijk beschroomd afdeinsde, als het een kleinen, doch kloeken vijand tegenover zich zag.

Toen Lodewijk XIV aan *Colbert* vroeg, hoe het mogelijk was, dat hij het kleine Holland niet had kunnen veroveren, antwoordde de Minister: Omdat de grootheid van een land niet afhangt, Sire, van de uitgestrektheid van het grondgebied, maar van het karakter zijner bevolking. De vlijt, matigheid, veerkracht en vooral de eenvoud der Hollanders zijn er de oorzaak van, dat Uwe Majesteit aldaar zulk een krachtigen tegenstand vond.

Een oud voorbeeld van eenvoud, in deze dagen evenzeer door de Boeren betracht, vind men in onze historie: De gezanten, door den Koning van Spanje in 1608 naar 's Gravenhage gezonden om over het Twaalfjarig Bestand te onderhandelen, zagen eens acht of tien mannen uit eene boot stappen, waarna zij zich in het gras uitstrekten en hun maal deden met brood, kaas en bier. „Wie zijn die reizigers?“ vroegen deze gezanten aan een landman. „Dat zijn onze achtbare heeren, de gedeputeerden van de Staten,“ was zijn antwoord. Eén der gezanten fluisterde zijn ambtgenoot toe: „Wij moeten vrede maken, want zulke menschen zijn *onoverwinnelijk*.“

Nog eens. . . zijt niet mistroostig! „Ne timeas“, Vreest niet; Al zijn de „kopjes“ nog omhuifd door bloedroode nevelen, straks zal de avondzon de vruchtbare landouwen van Transvaal en Oranje-Vrijstaat — waar alles weér vrede en liefde zal ademen — kleuren in heerlijken purpergloed.

Uit den omfloersten ochtendnevel zal in vollen luister de Dagvorstin der Vrijheid verrijzen. Zij zal den volke door klaren geschal verkondigen, dat Oom Pauls ideaal is verwezenlijkt *door de stichting van een onafhankelijken Zuid-Afrikaanschen Statenbond*.

Geachte Dames en Heeren! De tijd is helaas! voorbij, waarin ons Vaderland een krachtig solo zong in 't koor der Staten.

Nederland was weleer de vrachtvaarder van Europa; de Nederlandsche koopvaardij-schepen doorkliefdien alle zeeën, onze handel en nijverheid namen een hooge vlucht. Nederland, in het bijzonder Amsterdam, beheerschte de geldmarkt, terwijl kunst en wetenschap hare wiken breed ontplooiden. Zelfs New-York, in de 17e eeuw Nieuw-Amsterdam geheeten, werd door Nederlanders gesticht, voorts Nieuw-Zeeland en Tasmania door hen ontdekt. Wie zal ontkennen dat Nederland een hoogst glansrijk tijdperk heeft doorloopen

Laten wij ons niet overgeven aan dwaze zelfverheerlijking, de wrange vrucht van onnoozele zelfgenoegzaamheid. Wat onze vaders volbracht hebben, behoort tot het verledene. Wij mogen het met lof vermelden en met dankbaarheid waardeeren, maar wij dienen tevens te beseffen, wat wij thans zijn en wat wij in *onze* dagen vermogen. Laten wij alzoo luisteren naar het orakel van *Delphi*. Het „Ken u zelf“, ook door Socrates en Plato geleeraard, is de grondslag der hoogste wijsheid. Evenwel: „*Ende desperceert niet*“; in de laatste 25 jaren is in vele opzichten een nieuw tijdperk van bloei aangebroken.

Ons zelve kennende, kunnen wij onzen broeders in Zuid-Afrika onze sympathie niet onthouden.

Is het wonder, dat wij hiervan getuigenis geven? Zijn de stichters der beide Republieken geen telgen van Nederlandsche kolonisten — hebben niet hunne hedendaagsche nakomelingen het geloof der Vaders getrouw bewaard en herinnert niet hun vrijheidlievend verzet tegen het machtige Engeland aan onze tachtigjarige worsteling tegen het machtige Spanje? Ziedaar onbrekbare banden, die ons met de stoere Zuid-Afrikaansche strijders verbinden.

Hoe gaarne zouden duizenden krachtig voor de vrijheidlievende stamverwanten optreden, indien hiertoe de mogelijkheid bestond.

Toch gevoelden wij, dat wij iets meer konden doen, dan in *woorden* onze genegenheid uiten voor onze dappere stamverwanten en tevens, onzen afkeer van hen, die gewetenloos het menschenmoordend oorlogsmonster uit den afgrond opriepen en de rust van vreedzame volken verstoorden.

Gij, Dames en Heeren hebt opgevolgd het voorschrift van den

grooten, door belijders van alle gezindten gehuldigden Vincentius à Paulo: Gij hebt betaald met uwe personen en geen moeite te groot geacht om offers te brengen op het altaar der broedermin. Gij hebt het voorbeeld gevolgd van onze Vorstinnen, die niet ophouden het licht der weldadigheid te doen schijnen in de duisternis van velerlei ellende. Gij zijt werkzaam geweest in den geest van onzen edelen, helaas! ons te vroeg ontvallen Abraham Wertheim, in den geest van de menschlievende ingezetenen dezer stad, die het arbeidsveld van den grooten Toynbee in ons vaderland ontgonnen.

De toekomst is onzeker. Al hebben de Zuid-Afrikaansche vrijheidshelden reeds menige overwinning behaald en menigen aanval afgeslagen met schranderheid en beleid, met moed en volharding, toch zou het helaas! kunnen zijn, dat het onrecht zegepraalde door de overmacht.

Doch welke ook de uitslag van den strijd wezen moog, in elk geval zullen vele Republikeinen sneuvelen voor hun Vaderland, en het zal U tot eene onvergankelijke eer verstrekken, dat gij het Uwe gedaan hebt om het treurig lot der achtergebleven weduwen en weezen te verzachten.

Daarvoor breng ik U nogmaals onzen hartelijken dank!

Dank in naam van de strijders daarginds, wier heilige zaak wordt gedragen door de sympathie van alle beschaafde volkeren.

Dank in naam van treurende weduwen, dank in naam van hulpelooze weezen! Eindelijk zij U allen dank gebracht voor Uwe bereidwilligheid en naar mijne eenvoudige toespraak te luisteren.

Als straks de Zon des Vredes weêr zal lichten over het Zwarte Werelddeel en, naar wij vurig hopen, de vlag zal bestralen der Vereenigde Staten van Zuid-Afrika, dan zullen wij Amsterdammers, wij Nederlanders, niet behoeven te blozen over onverschilligheid en onbarmhartigheid. Dan zullen wij er ons in verblijden, dat in Zuid-Afrika een *Nieuw Nederland* is ontstaan, grooter dan het oude, een nieuw Nederland, waar onze taal wordt gesproken en waar de deugden onzer Vaders — zoo leerzaam voor ons — getrouw worden bewaard.

Ik meen de tolk van U allen te zijn, wanneer ik een „*Pereat*”

toewensch aan Rhodes en zijn trawanten en een hartgrondig „*Vivat!*” aan de kloekke mannen der vereenigde Republieken. Dat zij leven!
D. B.

* * *

Tijdens de collectedagen waren 40 jaren voorbijgegaan sedert de oud-hoog-
leeraar mr. H. P. G. Quack te Utrecht promoveerde tot doctor in de rechts-
wetenschap.

Wegens de eigenaardige coïncidentie van dit jubileum van prof. Quack,
bestuurslid der *Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Vereeniging*, en den algemeenen
collectedag van het Amsterdamsche Comité tot hulp van de nagelaten betrek-
kingen in Transvaal en Oranje-Vrijstaat, zond ik dezen hoogst verdienstelijken
burger het volgende telegram:

„Het Amsterdamsch Comité tot hulp van de nagelaten betrekkingen der
strijders in Transvaal en Oranje-Vrijstaat hoopt nog tal van jaren in U een
krachtigen *strijder* te vinden voor de belangen onzer stamverwante broeders
in Zuid-Afrika.”

Ook aan de *Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Spoorweg-Maatschappij*, welke in
dezelfde collectedagen — welk een toeval — haar 12½ jarig bestaan vierde,
seinde ik namens U allen het volgende:

„Het Amsterdamsch Comité tot hulp van de nagelaten betrekkingen in
Transvaal en Oranje-Vrijstaat, brengt der Directie zijne oprechte hulde voor de
gewichtigen diensten, den krijgers van Transvaal en Oranje-Vrijstaat bewezen”.

't Is mij een aangename plicht U namens den oud hoogleeraar Quack en de
Directie der *Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Spoorweg-Maatschappij* dank te
betuigen voor onze attentie. Dat zoowel de heer Quack als de ijverige Directie
der N. Z.-A. S.-M. nog lang tot steun mogen strekken voor onze Zuid-Afri-
kaansche broeders, zal voorzeker ook U aller wensch zijn.

Ned. Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

G. A. A. Middelberg, *Voorzitter*.
Mr. J. B. Loman, *Penningmeester*.
Paul den Tex, *Secretaris*.
Aug. Kalf, *Adj. Secretaris*.
Mr. H. P. G. Quack.
E. S. Labouchere.
Mr. E. J. Everwijn Lange Jr.
Ds. M. A. Perk.

District I.

Bestuur:

G. H. J. van der Sluys, *Voorzitter*.
B. J. Citroen, *Tweede Voorzitter*.

D. H. Vettewinkel, *Secretaris*.
 F. H. Bastet, *Tweede Secretaris*.
 J. B. Hillen, *Penningmeester*.
 G. Muller, *Tweede Penningmeester*.
 A. W. de Flines, *cn*
 P. J. Erven Dorens, *Leden*.

District II.

Bestuur:

W. Hovy, *Voorzitter*.
 J. Muysken, *Vice-Voorzitter*.
 W. S. Stüven, *Eerste Secretaris*.
 Anton N. Bouvy, *Tweede Secretaris*.
 C. E. Plugge, *Eerste Penningmeester*.
 D. Goedkoop Jr., *Tweede Penningmeester*.
 D. Scalogne, *Toegevoegd Commissielid*.

District III.

Bestuur:

J. F. de Booy, *Voorzitter*.
 P. v. d. Ent, *Vice-Voorzitter*.
 P. Teunissen, *Eerste Secretaris*.
 P. Stikker, *Tweede Secretaris*.
 J. J. Reeringh, *Eerste Penningmeester*.
 J. de Vries, *Tweede Penningmeester*.
 L. B. Snoek, *Adviseerend Lid*.

Commissie van adhaesie:

Prof. Dr. H. W. Bakhuis Roozeboom, J. Blaauboer Jzn., J. Bruining, A. Cijfer,
 W. van Doorn, N. A. de Gaay Fortman, *Predikant*, Mr. Ph. Falkenburg, Jac.
 C. Groenewegen, E. Gerhardt, N. B. Grolleman, A. J. Holiërhoek, *R. K. Pastoor*
 J. Hulsebos, S. v. d. Hoef, Dr. J. Th. Hermans, Prof. Dr. N. A. Kan, F. J. J.
 Karthaus, Dr. R. A. Kollwijn, Prof. Dr. J. C. Matthes, Ch. Neujean, Dr. J. Th.
 Oodemans, L. J. de Pater, Jacobus Polak, L. J. Rijnink, P. Schnijren, J. Stamperius,
 Prof. Dr. B. J. Stokvis, C. H. Strumphler, H. Timmer, P. J. v. Trooyen, W.
 Versluys, J. C. Visser.

District IV.

Bestuur:

Dirk Beerends, *Voorzitter*.
 J. Scheuer, *Tweede Voorzitter*.
 W. A. van den Broek, *Secretaris*.
 Mr. M. A. H. L. van Lier, *Tweede Secretaris*.
 Mr. H. L. A. Visser, *Penningmeester*.
 Cd. Endt, *Tweede Penningmeester*.
 Mr. J. G. de Witt Hamer, *toegevoegd Commissielid*.
 H. R. Rijk hart.

Commissie van adhaesie:

E. W. Ansingh, Mr. B. E. Asscher, E. J. G. den Beer Poortugael Barendregt, G. Broekman, *R.-K. Pastoor*, Dr. J. H. Dünner, *Opper-Rabbin*, C. P. v. Eeghen Jr., A. Grolle, W. Goedhuys Jr., Prof. G. A. van Hamel, H. J. J. Gose-ling, Mr. W. Heineken, Mr. E. W. Insinger, Dr. C. Kerbert, Ch. R. Kouveld, F. I. B. Kruls, Mr. L. H. J. Lamberts Hurrelbrinck, A. J. Levert, Mr. W. D. v. Limburgh, Mr. H. L. M. Luden, J. Lijndrajer, M. Mendes, W. A. Mirandolle, F. J. van Haren Noman, J. van Nulek Jr., M. J. v. d. Plaats, Jac. Polak, C. von Saher, H. J. Seelig, J. Schmidt, F. Stieltjes, M. P. Vouïte, de Vries van Buren, J. H. de Witt, Jacob Zeehandelaar, Mr. J. F. Wertheim, Dr. M. L. H. S. Menko, W. C. Deenik, D. Franco Mendes, E. A. Udemans Waltman, A. N. J. Fabius, J. R. M. Steins Bisschop, S. J. H. Gompertz, Mr. Johan M. Jolles, J. F. Rijkhart, H. Barnstein, J. W. van Swieten, Jhr. H. Tindal, Mr. J. Kappeyne van de Coppello, J. A. Sillem, A. J. van Oostveen, Dr. N. Josephus Jitta, J. Zadoks, G. C. R. de Graeff, W. J. Swaan, C. Wiegand, Prof. Mr. D. Josephus Jitta, J. J. R. S. Zimmerman, August Mesritz, L. P. D. Op ten Noort, A. R. G. Feijen, *R. K. Pastoor*, D. C. Joosting Bwz., J. Sander. G. Hesterman, Mr. L. Zegers Veeckens, H. K. Rijkhart, Ds. G. J. Geselschap.

District V.

Bestuur:

J. A. von Stein Callenfels, *Voorzitter*.
 D. Schut, *Vice-Voorzitter*.
 J. N. G. Söhngen, *Eerste Secretaris*.
 J. D. Sybrandi, *Tweede Secretaris*.
 H. J. F. Mirandolle, *Eerste Penningmeester*.
 M. U. G. ten Cate, *Tweede Penningmeester*.
 Johs. Jelgershuis Swildens.
 J. Bakker.
 H. A. Goossens.

Personen die hun adhaesie betuigd hebben:

Prof. Aug. Allebé, Mr. G. Baggerman, W. P. Bekking, Prof. Bellaar Spruyt, J. W. Bergansius, J. W. Boellaard tot Herwijnen, G. H. Boese, E. van den Bossche, W. G. F. Bouwers, Ed. Cuypers, Z. Deenik, D. J. P. Dozij, F. R. J. Dubois, J. Funkhauser, K. van Gessel, Mr. J. D. Gunning, P. H. Hugenholtz Jr., J. J. Kluyskens, C. F. Knottenbelt, Th. A. de Koster, R. Kuipers, Ch. J. Landré, W. F. de Leur, P. van Leijden, J. E. van der Linden, A. W. J. Maats, H. Mendos da Costa, C. E. Mercier, J. H. Neiszen, W. J. Nijman, Dr. V. van der Plaats, Aug. Pollen, Mr. G. L. C. van Rossen Hoogendijk, J. H. Scholten, Prof. R. Stang, Stoffels, *R.-K. Priester*, A. L. van Tienen, W. Vis, J. Fr. Vulsmas, P. Weltevreede, H. J. Wesseling, F. W. Westerouen van Meeteren, Dr. J. Wieten, M. A. van Zanten, *R.-K. Pastoor*, C. Zuidervaart, A. Zuikerberg.

District VI.

Bestuur:

A. G. Schwartz, *Notaris*, *Eerc-Voorzitter*.
 Albert v. d. Horst, *Voorzitter*.
 Mr. F. Vonk de Both, *Tweede Voorzitter*.
 F. Meijboom, *Eerste Secretaris*.

Julius Haf, *Tweede Secretaris*.
 Mr. E. v. d. Bogaert, *Eerste Penningmeester*.
 G. L. Brante, *Tweede Penningmeester*.
 J. P. A. Kilsdonk, *Adviseerend Lid*.

Commissie van adhaesie:

W. G. Bonebakker, J. W. Bottenheim, R. D. Crommelin, M. C. Calkoen,
 A. Calkoen, C. A. A. Dudok de Wit, Mr. E. J. Everwijn Lange, H. C. Funke,
 W. A. Gasman, R. L. Gompertz, P. J. Hooft Graafland, B. Heldring, Ds. H. Hoger-
 zeil, S. van Heemstra, Mr. A. F. van Hall, J. P. A. Kilsdonk, F. Lieftinck J.Hzn.,
 Dr. J. A. J. van Nederhasselt, A. D. de Marez Oyens, W. J. de Marez Oyens,
 L. C. J. van Ogtrop, J. W. M. Roodenburg, Mr. E. R. H. Regout, Dr. W. Rutgers
 van der Loeff, L. C. Schuller tot Peursum, W. D. Steenhoff, A. G. Schweitzer,
Deken van Amsterdam, L. Steger, *Rector*, Mr. Slingenberg, F. J. D. Theije, Dr.
 J. Th. de Visser, Mr. H. Verkouteren, prof. Dr. J. J. Woltjer, W. V. L. van
 Walree, W. S. J. van Waterschoot v. d. Gracht.

District VII.

Bestuur:

J. A. Veltman, *Eerste Voorzitter*.
 H. Hinse, *Tweede Voorzitter*.
 H. C. Muller Thuret, *Eerste Secretaris*.
 L. M. Bonnike, *Tweede Secretaris*.
 G. Fiesler, *Eerste Penningmeester*.
 D. Koppe, *Tweede Penningmeester*.
 L. Goudsmit, *Adv. Lid*.

Adhaesie werd betuigd door:

R. R. Lit, P. van Coeverden, H. Meijer, Victor Rutgers, Leonard Vos,
 M. Hoefnagel, B. J. v. Amerongen, W. Diepersloot, Jan la Seur, Dirk Stork,
 F. Gillot, Johs. de Ridder, A. Akkeringa, B. Romeny, Matth. Duys, J. A. Dupuy,
 J. Brongers, Mr. V. K. L. van Os, A. Scheltema Beduin, J. C. F. Knapp Jr.,
 W. J. Leenderitz, J. C. Alberdingk Thym, H. Molster, P. W. Satorius, W. J.
 Geertsema, C. B. Schölvinc, M. J. Broekhuizen, Dr. H. P. Berlage, J. A. Tours,
 Aug. Kalf Azn., Jac. van Oversteeg, P. J. Bergendahl, C. H. J. Muller,
 Mr. H. J. van Ogtrop.

District VIII.

Bestuur:

J. C. Schagen, *Eerste Voorzitter*.
 O. G. Bunjes, *Tweede Voorzitter*.
 J. H. Keyser, *Eerste Secretaris*.
 P. Nolting, *Tweede Secretaris*.
 J. M. Zuiver, *Eerste Penningmeester*.
 H. H. Johanus, *Tweede Penningmeester*.
 J. E. van Beek.

Leden van adhaesie.

G. W. Konings, A. Schouten H.Lz., P. H. van Outersterp, C. W. C. T. Troste,
 I. Cornelissen, I. Keyzer, I. H. Brandes, M. Käss.

District IX.

Bestuur:

W. H. Bellaart, *Eerste Voorzitter.*

Mr. J. E. van Someren Brand. *Eerste Secretaris.*

J. Ph. Marmelstein. *Tweede Secretaris.*

Dr. G. Franken, *Eerste Penningmeester,*

J. J. Tim, *Tweede Penningmeester.*

Siddré, *adv. Lid.*

Commissie van adhaesie:

Dr. A. Herstein, D. Verbeek, H. Bijleveld, Dr. P. N. de Vries, Dr. Knapper,
K. H. Schadd, L. Serurier, E. A. Lehmann, Ds. J. J. van Noort, Ds. D. J. P.
Sluyter, A. Kreunen, C. H. den Hertog, Dr. H. W. van Loon, Prof. Dr. J. Ritzema
Bos, Hooft van Vreeland, J. J. Thunnissen, *R.-K. Pastoor*, H. E. Sloots, *R.-K.
Pastoor.*

VIVISECTIE.

Nu de Nederlandsche Bond tot bestrijding der Vivisectie krachtiger dan ooit optreedt leze men:

Is Vivisectie onzedelijk??

 OPEN BRIEF

aan de Redactie van het Maandblad aan de belangen der
Dieren gewijd, door

DIRK BEERENDS.

Prijs 30 cts.   Uitgever J. Clausen, Amsterdam.

Op deze brief volgden:

1. Ds. J. B. F. HUGENHOLTZ: Open brief aan DIRK BEERENDS. De *Vivisectie in het Licht der Moraal en der Historische Kritiek.*
2. Ds. S. F. W. ROORDA VAN EYSINGA, Open brief aan DIRK BEERENDS: *Vivisectie en Hooger Onderwijs.*
3. J. EBELING. Open brief aan DIRK BEERENDS: *Bewijst elkander schuldige eer.*

De netto opbrengst van de laatste 120 exempl. van de brochure „Is Vivisectie Onzedelijk” is bestemd voor de werklooze Diamantbewerkers.